

Radoš odrastanja

Priručnik za roditelje djece predškolskog uzrasta

Radost odrastanja

Priručnik za roditelje djece predškolskog uzrasta

Sarajevo, 2020.

Radost odrastanja

Priručnik za roditelje djece predškolskog uzrasta

Izdavač:

Udruženje "Društvo ujedinjenih građanskih akcija"
www.dugabih.ba

Tekstove pripremila:

Marina Nezirović - Udruženje DUGA,

Jana Lejskeová, intern na projektu
„Unapređenje socijalnih usluga kroz jačanje NVO u BiH“
CARE International Balkans
Czech Development Agency
Ambasada Republike Češke u Sarajevu

Lektura:

Dženana Memišević-Hrlović

Korektura i redaktura:

Udruženje "Društvo ujedinjenih građanskih akcija"

Dizajn i DTP:

Jordan Studio

Sarajevo, 2020. godina

Ovaj priručnik je nastao u okviru projekta

“Podrška razvoju inkluzivnosti u predškolskom odgoju i obrazovanju”
koji je finansijski podržalo Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo.

Sadržaj

Coaching za roditelje	5
Kome se obratiti	7
Da vrtić bude radost	8
Kako olakšati odvajanje od djeteta?	10
Aktivnosti za pripremu djeteta za vrtić	11
Briga o sebi	13
Faze i vještine	14
Društvene vještine	17
Da li je neophodno da dijete bude uključeno u predškolsku ustanovu?	21
Emocionalni razvoj	22
Emocionalna samoregulacija	23
Faze socio-emocionalnog razvoja	25
Knjiga radosti	26
Okean mašte	28
Fina motorika	31
Napravite sami plastelin	36
Vrijeme je za polazak u školu	37
Put do spremnosti u školu	37
Inkluzivna tranzicija	38
Bibliografija	40

COACHING ZA RODITELJE

Coaching je realitivno nov pojam na našim prostorima. Podrazumijeva profesionalnu podršku osobi u toku ključnih prelaznih perioda u životu ili pronaalaženja pravca i pravljenja planova u karijeri, ali i u svim drugim svakodnevnim društvenim obavezama (porodica itd.).

Roditeljstvo je velika i važna uloga. Roditeljstvu nas niko ne uči i rijetko smo za njega spremni kada nastupi. Učimo u hodu, prilagođavamo se novonastalim situacijama, očekivanjima, te prirodi, karakteru i potrebama djeteta.

Svaka djetetova razvojna faza od roditelja zahtijeva drugačije reakcije i odnos prema djetetu, ali i partneru, te ciljeve i očekivanja koja pred sebe postavljamo. Roditeljstvo je proces učenja, razmišljanja o sebi i svom djetinjstvu, vrijednostima koje želimo prenijeti svom djetetu, te prepoznavanje vlastitih potreba koje nas mogu osnažiti da smjelo odgajamo svoje dijete.

Neki od nas imaju podršku porodice i prijatelja, da se na njih mogu osloniti kada postane toliko izazovno da osjećamo prezasićenost i nemogućnost da se nosimo sa odgovornošću. Nekada ova podrška nedostaje, i prepušteni smo sami sebi da na najbolji mogući način unosimo pozitivne promjene u život i donosimo poželjne odluke.

Roditeljstvo može biti sretno i ispunjavajuće, a isto tako iscrpljujuće i prezahtijevno pa su nam ponekad potrebne druge osobe kao podrška na našem životnom putu. S obzirom na to da ono neminovno unosi promjene u život koji smo vodili prije dolaska djeteta na svijet, coaching vam može pomoći da stvorite zdravo, sretno i uravnoteženo porodično okruženje za sebe, partnera i vašu djecu.

Šta je coaching za roditelje?

Coach vam može pomoći da odredite snage vaše porodice. Zajedno možete napraviti plan kako pristupiti rješavanju izazova koji su pred vama, kao što je pronalaženje pravih resursa i vještina koji će vam olakšati odgoj i obrazovanje djeteta na najbolji način i u vašem stilu. Coaching nije samo za novopečene roditelje, već svakome u nekom trenutku u životu može zatrebati podrška i prave informacije. Vi već imate rješenja, coach će vam samo pomoći da ih pronađete i da bude-te sigurni u sebe.

Koje su dobrobiti coachinga za roditelje?

Coaching za roditelje Vam može pomoći sa svim segmentima roditeljstva, uključujući:

Sigurnost – Osnažit ćete vjerovanje da ste u stanju biti dobar roditelj, te time zadobiti više samopoštovanja.

Stil – Pronaći ćete stil roditeljstva koji odgovara baš vama, to ne može biti stil vašeg partnera, roditelja ili prijatelja. Svi smo različiti i potrebno je izgraditi odgojni stil sa kojim se osjećamo dobro.

Životne prekretnice – Proživljavanje neočekivanih događaja i promjena u vlastitom životu, poput razvoda, smrti voljene osobe ili nekog traumatičnog događaja, jeste samo po sebi teško i rijetko smo na to spremni. Coaching vam može pomoći da se u tim momentima pobriňete za sebe i svoje dijete.

Ravnoteža između poslovnog i porodičnog života – Uloga roditelja i odgovornost za novi život je potrebno uskladiti sa dotadašnjim obavezama na poslu, u odnosu na partnera i prijatelje, te slobodno vrijeme.

Stres menadžment – Coach vas može naučiti kako da se nosite sa stresom, te kako da zadržite kontrolu i sačuvate zdravlje u periodima koji predstavljaju poseban izazov. Važno je znati šta vam izaziva stres i šta možete uraditi da se opustite.

Kome se obratiti ukoliko želite isprobati coaching susret?

Javite nam se u Udruženje "DUGA"

Petra Tiješića 10, Sarajevo.

Pozivom na telefon 033 460 288

ili nam pišite na dugabih@bih.net.ba.

DA VRTIĆ BUDE RADOST

Najčešće govorimo o spremnosti djeteta za školu, te raznolikim aktivnostima kod kuće i u vrtiću nastojimo podstaknuti razvoj vještina i usvajanje znanja koje bi djetetu mogle koristiti u budućim akademskim postignućima i životu uopće. Međutim, veoma važan period razvoja je uzrast prije polaska u vrtić. Vrijeme polaska se razlikuje od

djeteta do djeteta, shodno motivima za upis u predškolsku ustanovu. Neka djeca se uključuju rano, već sa navršenom prvom godinom života, određen broj djece se odvaja od porodičnog okruženja sa tri godine, dok se ostatak djece upoznaje sa organiziranim odgojno-obrazovnim procesom tek godinu dana prije polaska u školu. Spremnost za vrtić se ogleda u spremnosti da dijete napravi uspješnu tranziciju i integraciju u predškolsko okruženje, poštujući svakodnevne rutine i opća očekivanja. Vještine koje se očekuju odnose se na društvene, jezičke, i fizičke sposobnosti, igru, te brigu o sebi. Kada su ove vještine uspostavljene, proces učenja od odgajatelja i druge djece je uspješniji. Uz malo planiranja, možete puno uraditi da kod djeteta razvijete spremnost za vrtić.

Zašto je spremnost za vrtić važna?

Postojanje osnovnih vještina prije polaska u predškolsku ustanovu omogućava odgajateljima da prošire i dalje obogaćuju djetetove sposobnosti i vještine u oblasti socijalizacije, igre, jezika, pismenosti, emocionalnog razvoja, te fine i grube motorike. Tako će dijete imati više koristi od boravka u vrtiću i lakše će prihvati da jedan dio svog vremena provodi na ovaj način.

Ove osnovne vještine se ogledaju u interakciji sa vršnjacima (upoznavanje i komunikacija), brizi o sebi (samostalno korištenje WC-a i jelo), regulacija emocija (reakcija na frustraciju i nastupe bijesa u skladu s uzrastom), fizičke sposobnosti neophodne za igru (samostalnu i u grupi), kao i jezičke vještine potrebne za slušanje (slijedeće uputstava) i razgovor sa vršnjacima.

Šta mogu uraditi da unaprijedim ove vještine kod svog djeteta?

- **Vaša očekivanja:** Povećajte svoja očekivanja od djeteta vezano za samostalno oblačenje, higijenu, jelo i spremanje za izlazak iz kuće.
- **Društvene vještine:** Potaknite dijete da se uključuje u interakciju sa manje poznatim vršnjacima.
- **Knjige:** Čitajte s djetetom kako bi bilo spremno za periode sjedenja i čitanja/ pričanja priča.
- **Vizuelne strategije:** Koristite slikovne rasporede da bi dijete bolje razumjelo i predvidjelo pojedine rutine i dnevne aktivnosti kod kuće i u vrtiću.
- **Fina motorika:** Većina aktivnosti u vrtiću se oslanja na motoričke vještine, tako da će dijete sa razvijenim vještinama fine motorike sa više uživanja učestvovati u ovakvim aktivnostima.
- **Izlasci:** Da bi dijete bilo spremno za grupne izlete i posjete različitim mjestima i dešavanjima, možete zajedno posjećivati biblioteku, zoološki vrt, poštu i sl. Tako dijete iz konkretnih situacija uči obrasce ponašanja na javnim mjestima.
- **Saradnja sa predškolskom ustanovom:** Razgovarajte sa odgajateljima ukoliko primijetite sporiji napredak u nekoj od spomenutih oblasti da biste zajedno mogli odrediti ciljeve i aktivnosti za pojedinu stimulaciju.

Kako da odvajanje od djeteta učinite lakšim i uspješnijim?

Rijetki su roditelji koji sa lakoćom ostavljaju svoje dijete u predškolsku ustanovu, naročito ako pokazuje znakove negodovanja. Znajući šta slijedi, pojačava se taj osjećaj nelagode u stomaku. Vaše dijete počinje plakati, grčevito se drži za vaš kaput, moli vas da ne idete. Znate da ovo neće trajati dugo, pa ipak, čini vam se da ste najgori roditelj na svijetu. Istina je da većina djece prestane plakati čim se izgubite iz vidokruga, a vi još dugo u dan nosite taj osjećaj krivice. Nekoliko je strategija koje mogu pomoći da odvajanje protekne bez suza i da dijete u vrtiću odlazi opušteno i radosno, a da vi osjećate da djetetu činite dobro.

- *Imajte povjerenja u odgajatelja/icu* – oni će najbolje znati kako preuzeti dijete i učiniti da mu/joj vrijeme u vrtiću protekne lijepo.
- *Znak ljubavi i sigurnosti* – pronađite zajedno nešto što će dijete podsjećati na to koliko je voljeno i koliko o njemu/njoj razmišljate i kada niste zajedno. Neka sa sobom ponese neku malu plišanu igračku, fotografiju, pa čak i srce nacrtano na ruci. Kada to ima uza sebe, bolje će se osjećati u trenutku kada pomisli da niste tu.
- *Budite iskreni* i razgovarajte o tome kako se dijete osjeća i zašto je to tako. Podijelite neku priču kada ste se vi slično osjećali. Uvjerite dijete da ćete uvijek doći na kraju dana da zajedno idete kući.
- *Pozdravite se na odlasku* – učinite to brzo, zagrlite i poljubite dijete, te recite da ćete se brzo vratiti, kada završi igra i učenje. Ovo je obavezan korak i djetetu ulijeva osjećaj povjerenja i rutine.
- *Nemojte kasniti na povratku* jer ćete tako kod djeteta proizvesti još veću anksioznost i vjerovatno će dolazak sljedeći dan biti još teži.
- *Budite spremni na regresiju* u slučaju da je dijete bilo bolesno ili nakon dužeg odmora, možda se ponovo jave znaci negodovanja i težeg odvajanja.

Vještine	Aktivnosti
Socijalna interakcija	<p>Igra s drugom djecom: Organizirajte igru s drugom djecom istog uzrasta u igraonicama ili kod kuće.</p> <p>Društvene igre: Uz pomoć društvenih igara dijete uči naizmjenično igrati se, dijeliti, čekati na svoj red i podnositi poraz.</p>
Igra	<p>Stilovi igre: Važno je da dijete isproba različite stilove igre – konstruktivna, simbolička, imaginarna igra, igra pretvaranja itd.</p> <p>Igranje uloga je igra u kojoj dijete usvaja nove uloge, najčešće uloge odraslih (učitelj, vozač, doktor). Modelirajte rječnik koji je odgovarajući za situaciju predstavljenu kroz igru.</p>
Jezik i pismenost	<p>Knjige: Svaki dan čitajte djetetu. Pričajte o nepoznatim riječima sa kojima se susrećete. Povežite priče sa stvarnim iskustvima djeteta.</p> <p>Rječnik: Neka dijete pokazuje slike dok čitate priču.</p> <p>Okretanje stranica: Neka dijete okreće stranice dok čitate, ali tek nakon što pogleda sve detalje.</p> <p>Samostalan odabir: Potaknite dijete da samo odabere knjigu koju ćete čitati.</p> <p>Igre poput "Svojim malim okom vidim" pomažu da dijete razmišlja o stvarima koje počinju sa zadatim glasom.</p> <p>Svakodnevne aktivnosti: Dok obavljate aktivnosti poput kuhanja, pranja suđa, oblaženja, postavljanja stola i sl. govorite jezikom koji dijete može razumjeti i povezati sa aktivnošću. Naprimjer, kada perete suđe: "Na spužvicu stavi deterdžent. Spužvicom istrljav prljavo suđe. Odvrni slavinu. Podesi toplu vodu. Saperi suđe toplom vodom. Stavi ga da se osuši."</p> <p>Slijedeće uputstava: Potaknite dijete da uradi aktivnost sljedeći instrukcije od 2 do 3 koraka (na pr. "Uzmi svoju jaknu i uđi u auto.")</p> <p>Vrijeme: Pričajte o vremenu i kako izgleda/ miriše/ kakav je osjećaj.</p> <p>Boje i oblici: Pričajte o različitim bojama i oblicima koje vidite oko sebe.</p> <p>Koncepti: Razgovarajte o različitim konceptima, poput: veliko/malo, ispred/iza/pored, u/na/ispod, kratko/dugačko i sl.</p>

Radost odrastanja

Emocionalni razvoj	<p>Osjećanja: Pričajte kako se osjećate.</p> <p>Imenujte emocije: Imenujte emocije kada ih primijetite kod drugih.</p> <p>Izrazi lica: Povezujte izraze lica sa osjećanjima.</p> <p>Objasnite emocije: Razgovarajte o tome kako izraziti različite emocije (npr. "Smiješ se jer si sretan; Plačeš jer si tužan.")</p>
Fina motorika	<p>Irezivanje i Ijepljjenje: Nacrtajte ili isprintajte velike geometrijske oblike pa dajte djjetetu da izrezuje.</p> <p>Crtanje: Nacrtajte neki oblik, a dijete neka kopira.</p> <p>Bojenje: Neka dijete boji prvo veće, pa manje oblike da bi steklo kontrolu nad olovkom.</p> <p>Labirint: Ovo je zabavan način da dijete kontrolira olovku i vježba koordinaciju oko-ruka.</p>
Gruba motorika	<p>Plivanje je dobro za razvoj i jačanje cijelog tijela.</p> <p>Životinjski hod: Pretvaranje da hoda poput neke od životinja pomaže u jačanju balansa, razvija mišiće cijelog tijela i pokrete koje inače ne pravi.</p> <p>Dobacivanje težom lopticom razvija mišiće ruku i izdržljivost.</p>

Da vrtić bude radost Vašem djitetu, slijede primjeri praktičnih aktivnosti koje možete realizirati sa svojim djjetetom.

BRIGA O SEBI

Briga o sebi podrazumijeva vještine koje se primjenjuju svakodnevno da bismo bili spremni da učestvujemo u različitim aktivnostima. To uključuje presvlačenje, jelo, obavljanje lične higijene i sl. Odrasle osobe pomažu mlađoj djeci da se brinu o sebi, međutim od djece se očekuje da to vremenom mogu samostalno obavljati.

Briga o sebi je jedan od prvih načina da dijete razvije sposobnost planiranja i slijedenja redoslijeda aktivnosti, da organizira potrebne materijale, te da razvije istančanu fizičku kontrolu koja je potrebna da bi se obavljale svakodnevne aktivnosti (vezanje pertli, oblačenje majice i sl.) Prema tome, vještine brige o sebi prethode drugim životnim vještinama i zadacima koje se očekuju u školskom okruženju. Sam naziv "briga o sebi" upućuje na to da se od osobe očekuje da su to vještine koje sama obavlja i u mnogim slučajevima postaje neprikladno kada

neko pri tome pomaže (naravno u zavisnosti od uzrasta i sposbnosti). Naprimjer, u mnogim predškolskim ustanovama je uvjet za upis da dijete može samostalno obavljati WC. Kada briga o sebi ide otežano, to može biti prepreka za druga životna iskustva. Recimo, ukoliko dijete ne može samo da zaspi, bit će uskraćeno od spavanja kod rođaka ili odlaska na ekskurziju. Ako ne zna samo da jede, izdvajat će se na rođendanskoj zabavi i sl.

U shematskom prikazu kojeg smo za Vas pripremili možete vidjeti miljokaz očekivanih vještina prema uzrastu djeteta. Naravno, to je samo orijentir prema kojem možete pratiti razvoj svog djeteta i prema potrebi intenzivirati vježbu i učenje određenih vještina koje dijete još nije usvojilo. Vama je u cilju da dijete stekne samostalnost i da je vaša pomoć sve manje potrebna. Tako ćete biti sigurni da se dijete može samo snaći u neočekivanim situacijama, a vi ćete imati više vremena za sebe.

Koji su preduvjeti za razvoj vještina brige o sebi?

- **Jačina prstiju i ruku:** Za korištenje pribora za jelo potrebna je sposobnost pritiska prstima i rukama.
- **Kontrola ruke:** Sposobnost kontroliranog pokretanja ruku važna je prilikom vezanja pertli.
- **Senzorno procesuiranje:** Pravilno primjećivanje, tumačenje i reagiranje na čulne podražaje u okruženju i vlastitom tijelu.
- **Baratanje predmetima:** Sposobnost fine manipulacije stvarima, poput držanja i pokretanja olovke, četkice za zube, češlja i sl.
- **Izražajni jezik:** Korištenje jezika putem govora, znakovnog jezika ili alternativnih načina komunikacije da bi se iskomunicirale potrebe, želje, razmišljanja i ideje.
- **Planiranje i slijed događaja:** Izvođenje aktivnosti određenim redoslijedom da bi se postigao rezultat (na pr. oblačenje ili pranje zuba).
- **Receptivni jezik (razumijevanje):** Razumijevanje jezika.

Kako se mogu unaprijediti ove vještine?

- **Vizuelni raspored** koraka koje treba poduzeti.
- **Nagradni grafikon** za samostalno izvođenje određenih aktivnosti (ili pokušaja na samom početku).
- **Mali koraci:** Razlaganje vještina na manje korake i podržavanje djeteta prilikom svakog koraka, kako bi vremenom više radilo samostalno.
- **Rutina:** Svaki put kada obavljate isti zadatak koristite istu rutinu ili strategiju, kako bi dijete brže naučilo.
- **Dosljednost:** Budite dosljedni u korištenju riječi ili znakova dok pomažete djetetu. Neka uputstva budu kratka i jednostavna.
- **Dovoljno vremena:** Neka se dijete ne osjeća požurivano dok obavlja neku od aktivnosti brige o sebi (npr. neka vježba oblačenje vikendom kada ne žurite da krenete u vrtić).

Koje aktivnosti mogu unaprijediti ove vještine?

- **Rasparčane aktivnosti:** Vježbajte mali dio aktivnosti svaki dan jer je lakše naučiti novu vještinu u manjim intervalima.
- **Opservacija:** Neka dijete posmatra druge članove porodice dok svaki dan obavljaju aktivnosti brige o sebi. Imitacijom se najbolje uči.
- **Igrajte uloga** naprimjer jelo, oblačenje ili pranje zuba sa lutkama. Na taj način djeca mogu naučiti vještine na drugima prije nego ih isprobaju na sebi.
- **Brinite se o drugima:** Neka dijete prvo češlja vašu kosu, pa onda svoju.
- **Mjerenje vremena** da dijete lako istraje u aktivnosti u kojoj ne uživa, kao što je pranje zuba.

Briga o sebi

3 do 4 godine

Ovo je najčešće uzrast kada dječak kreću u predškolske ustanove, te je važno da drotada stekne osnovne vještine samostalnog snalaženja.

4 do 5 godina

U ovom uzrastu dječak se počinju intenzivnije socijalizirati i svjesnije izražavati svoje emocije.

5 do 6 godina

Uzrast od 5 do 6 godina predstavlja period intenzivnog osamostaljivanja i pripreme za polazak u školu.

4-5

- ✓ Formira prijateljstva
- ✓ Izražava emocije
- ✓ Poštuje pravila
- ✓ Igra se sa 4-5 djece u grupi
- ✓ Bira odjeću uskladu sa vremenskim uvjetima
- ✓ Samostalno se presvlači
- ✓ Čeka svoj red

3-4

- ✓ Samostalno jede
- ✓ Samostalno koristi WC
- ✓ Sвесно је родитељевих reakcija na svoje postupke
- ✓ Igra se sa 2-3 djece u grupi
- ✓ Samo se uspava
- ✓ Samostalno se presvlači (potrebna je pomoć sa pertama, dugmadi i sl.)

5-6

- ✓ Poštuje rutinu u vrtiću
- ✓ Uz pomoć pakuje užinu
- ✓ Prilagođava se u glijivi/bučnom okruženju
- ✓ Prati uputstva odgajatelja
- ✓ Otvara upakovani hranu

DRUŠTVENE VJEŠTINE

Društvene vještine su neophodne za svakodnevnu komunikaciju sa drugima. Ta komunikacija se može odvijati verbalno i neverbalno (govor tijela, izrazi lica i sl.). Dobro razvijene društvene vještine olakšavaju ponašanje u društvenim kontekstima i pomažu da se razumiju pravila komunikacije sa drugima. Da bismo bolje razumjeli druge, važno je da prepoznamo njihova osjećanja i da s njima suošjećamo. Jedino tako možemo svoje ponašanje uskladiti sa situacijom i osigurati da se komunikacija odvija bez poteškoća.

Koji su preduvjeti za razvoj društvenih vještina?

- **Samoregulacija:** Sposobnost da se izazove, održi i promijeni emocija, ponašanje, pažnja i nivo aktivnosti, da bismo odgovorili situaciji u kojoj se nalazimo na društveno prihvatljiv način.
- **Predjezičke vještine:** Upotreba različitih oblika komunikacije koja ne uključuje govor, kao što su jezik tijela, izrazi lica, imitacija, kontakt očima.
- **Razumijevanje i izražavanje govorom:** Izražavanje potreba, želja i razmišljanja putem govora, znakovnog jezika ili drugih alternativnih oblika komunikacije.
- **Pažnja i koncentracija:** Istrajnost i neometana uključenost u aktivnost dok se zadatak ne obavi.
- **Sposobnost igre:** Samostalno uključivanje u aktivnosti koje donose zadovoljstvo i koje mogu biti usmjerene prema određenom cilju.
- **Planiranje i slijed događaja:** Poduzimanje niza koraka koji doveđe do određenog rezultata.

Koje su to društvene vještine:

- **Izražavanje emocija:** Kada dijete može prepoznati i imenovati emociju koju osjeća, tada je u stanju objasniti kako se osjeća bez izražavanja emocija na društveno neprihvatljiv način. Tada dijete možete naučiti kako se nositi sa određenim emocijama, a najbolji način da to uradite jeste da modelirate željeno ponašanje. Djeca najbolje uče iz primjera.
- **Komunikacija:** Nivo komunikacije djeteta sa svijetom koji ga okružuje zavisi od uzrasta i vremenom se usložnjava. Na početku je to samo kontakt očima. Do uzrasta od 5 do 6 godina dijete bi trebalo razlikovati učtivo od neučtivog ponašanja, znati pozdraviti drugu osobu, te razlikovati komunikaciju sa odraslima od one sa vršnjacima.
- **Sposobnost slušanja:** Ova je vještina neophodna za učenje, te

za sve situacije u kojima ishod zavisi od usvajanja, razumijevanja i prenošenja informacija. Odlična igra za vježbanje je igra "gluhih telefona" koja postaje složenija povećavanjem broja riječi u rečenici.

- **Briga o drugima:** Još od ranog uzrasta djeca uče kako se sa suočavanjem odnositi prema drugima i kako brinuti za životinje. Bitna vještina unutar ove je upravljanje konfliktima na konstruktivan način, bez pribjegavanja nasilnom ponašanju.

Kako se mogu unaprijediti ove vještine?

- **Igrajući se** sa svojim djetetom pomažete u razvoju pažnje, interesiranja, saradnje, te čekanja na svoj red.
- **Emocije** je važno razumjeti i ispoljiti na prihvatljiv način, te ih prepoznati kod drugih ljudi. Kada je vaše dijete uznemireno, ostanite smirenji i pružite podršku i utjehu.
- **Empatija:** Uz vašu pomoć dijete će naučiti prepoznati i razumjeti kako se drugi ljudi osjećaju, te će svoje rekacije prilagoditi situaciji u kojoj se nalazi. Empatija se počinje pojavljivati od četvrte godine života.

Koje aktivnosti razvijaju društvene vještine?

- **Igranje uloga:** Vježbajte ponašanje na igralištu ili zabavi na kojoj dijete nikoga ne zna. Napravite listu stvari koje dijete može reći u takvim situacijama:
 - Prilikom upoznavanja
 - Da se priključi grupi koja se igra
 - Da pregovara sa vršnjacima (npr. "Ne želim kamion. Mogu li dobiti auto?").
- **Društvene priče** su kratki opisi određene situacije, događaja ili aktivnosti. Uključuju specifične informacije o tome šta očekivati u tom slučaju i na koji način postupati u toj situaciji. Tako društvene

situacije postaju predvidljivije i djeca znaju šta mogu očekivati. Recimo odlazak kod stomatologa, prvi dan škole, putovanje avionom i sl.

- **Pjesmice** mogu pomoći djeci da nauče o različitim emocijama. Naprimjer "Kad si sretan..."
- **Društvene igre** poput "Čovječe, ne ljuti se" potiču dijete da čeka svoj red na bacanje kockice. Također, društvene igre uče dijete da ne može uvijek biti pobjednik, te pomažu da lakše prihvati kada gubi u igri.
- **Razgovor uz igru s balonom:** Dok bacate balon jedno drugom (ili u većoj grupi), neka svako postavi pitanje, komentira ono što je rečeno ili doda nešto na započetu temu. Djeca tako uče da učestvuju u konverzaciji.

Da li je neophodno da dijete bude uključeno u predškolsku ustanovu da bi steklo društvene vještine?

Učenje društvenih vještina je veoma važno za djecu, kako bi se osjećali kompetentno u interakciji sa drugima i prilikom formiranja prijateljstava sa vršnjacima nakon polaska u školu. Interakcija sa drugom djecom se može desiti na različite načine, nije neophodno da dijete bude uključeno u predškolsku ustanovu. Mada na taj način ima i mnogobrojne druge koristi. Možete organizirati susrete sa drugim porodicama koje imaju djecu sličnog uzrasta, odlaziti na igrališta, u igraonice i sl.

Osim druženja sa vršnjacima i organiziranog grupnog rada, neophodno je da odrasle osobe, a naročito roditelji, budu modeli za svoje dijete i da imaju priliku da u sigurnom okruženju, sa poznatim osobama isprobavaju različite situacije prije nego što ih budu doživljavali u kruugu prijatelja.

EMOCIONALNI RAZVOJ

Emocionalni razvoj djeteta počinje sa odnosom koji dijete gradi sa osobama koje se o njemu/ njoj brinu, najčešće roditeljima. Od prirode ovog odnosa zavisiće kasniji odnos sa odgajateljima/ učiteljima, odnosno razumijevanje emocija i regulacija ponašanja u kasnjem djetinjstvu. Ukoliko roditelj ispunjava potrebe djeteta, ono svijet oko sebe doživljava kao predvidivo, sigurno mjesto, a druge ljudi kao pouzdane i

spremne da pomognu. Dijete osjeća slobodu da istražuje svijet oko sebe i da se povezuje sa vršnjacima.

Naravno da život nije oslobođen od problema. Međutim, djeca koja razviju emocionalne kompetencije imaju sposobnost da se nose sa različitim životnim situacijama. U kombinaciji sa razvojem u drugim oblastima, kao što su društvene vještine, briga o sebi i kognitivne sposobnosti, dijete stjeće resurse potrebne za uspješno prolazanje kroz razvojne faze i izazove u toku svog životnog razvoja.

Napredak djeteta je individualan i razlikuje se od djeteta do djeteta, te je u velikoj mjeri pod utjecajem prilika koje vladaju u okruženju u kojem odrasta. Pa ipak, razvoj se odvija ubrzano i već prije uključivanja u predškolski program, vaše dijete će biti sigurno u komunikaciji sa drugom djecom, te će se uspješnije verbalno izražavati. Imat će više strpljenja da čeka na svoj red u toku igre ili kada nešto želi, pitat će za ono što je potrebno, umjesto da to zahtjeva odmah. Plać će sve češće biti samo rezultat fizičke povrede ili izražene frustracije.

Emocionalna samoregulacija

Jedna od važnih karakteristika emocionalnog razvoja djeteta je sposobnost praćenja i kontrole ponašanja u odgovoru na socijalna očekivanja. U situacijama koje su zahtjevne, emocionalna samoregulacija omogućava djeci da upravljaju svojim emocijama, ponašanjem i pokretima tijela. Značajno je da na taj način mogu ostati fokusirani i usmjereni na dešavanja oko sebe.

Djeca nakon navršene dvije godine života počinju pričati o svojim osjećanjima, te ih aktivno kontrolirati. Između treće i četvrte godine verbaliziraju različite strategije emocionalne samoregulacije. Naprimjer, znaju da mogu zaustaviti neprijatne zvukove i prizore tako što će pokriti uši ili zatvoriti oči.

Vi ste važan uzor svom djetetu, jer gledajući kako upravljate svojim emocijama, dijete uči različite strategije. Budite strpljivi i dajte djetetu uputstva da bi bolje razumjelo i kontroliralo svoje emocije, te objasnite kako pojedine strategije mogu pomoći. Tako djeca stječu važne vještine nošenja sa stresom. Suprotno tome, ako roditelji rijetko izražavaju pozitivne emocije, odbacuju osjećaje svog djeteta kao nevažne i imaju poteškoća s kontroliranjem vlastite ljutnje, tada djeca otežano upravljaju emocijama.

Odrastanje će biti mnogo ugodnije ukoliko dijete može upravljati osjećanjima i odabrati kako će se ponašati da bi postiglo određen rezultat. Naprimjer, da ne obraća pažnju na ometanja dok čita knjigu ili da ne plče ako izgubi u igri, da bi se djeca nastavila igrati s njim/njom.

Svaka igra koja zahtjeva kontroliranje impulsa i pokreta može pomoći da dijete bolje ovlađa razmišljanjima, emocionalnim reakcijama i poнаšanjem. Povrh toga, igre koje uključuju pobjeđivanje ili gubljenje omogućavaju djeci da vježbaju toleraciju nelagode, tako da se mogu lakše snaći kada stvari u ne idu kako bi oni htjeli. Neke od igara uz koje možete provesti vrijeme zajedno su:

- *Muzičke stolice* se igraju uz broj stolica za jedan manji od broja igrača. Svi se uz muziku kreću oko stolica. Kada zaustavite muziku, svi brzo sjedaju. Ko ostane bez stolice ispada. Pobjednik je osoba koja ostane zadnja.
- *Zaleđive uz muziku* možete igrati u manjoj grupi prijatelja ili porodice. Svi se kreću uz muziku. Kada zaustavite muziku, svi se trebaju "zalediti". Prva osoba koja se pomjeri ispada iz igre. Pobjednik je osoba koja zadnja ostane plesati.
- *Jenga* je igra slaganja drvenih blokova koja zahtjeva preciznost i planiranje. Frustracija gubljenja je ublažena padanjem sagrađenog tornja.

Socio-emocionalni razvoj

3 do 4 godine

Pomožite djetetu da i druge uključi u igru, da djele igračke i čeka svoj red.
Podržite odgovarajuće ispoljavanje emocija.

4 do 5 godina

Omogućite vrijeđe za igru sa vršnjacima.
Pažljivo slušajte kada Vam dijete govori.
Govorite pozitivne stvari i naglašavajte djetetovo jače strane.

5 do 6 godina

Strpljivo slušajte i odgovarajte na pitanja koja Vam djetete postavljaju.
Pomožite djetetu da upravlja emocijama i ponapanjenjem. Vi ste najbolji uzor.

Nagomjeni: Svaka razvojna faza uključuje vještine svih prethodnih faza

3-4

4-5

5-6

4-5

3-4

5-6

- ✓ Više se voli igrati sa drugom djecom
- ✓ Voli igre s jednostavnim pravilima
- ✓ Izražava želje, potrebe i ideje
- ✓ Pokazuje privrženost jednom od prijatelja

- ✓ Igra se i dogovara sa vršnjacima
- ✓ Isprobava granice, ali i dalje se želi dopasti drugima
- ✓ Razumije osjećaj istida
- ✓ Igra uključuje teme koje nikada nisu osobno provživljene

- ✓ Pokazuje i verbalizira veći niz emocija
- ✓ Spontano su brižni
- ✓ Lakše se odvaja od roditelja radi igre sa vršnjacima
- ✓ Može imati tantrume radi promjene rutine
- ✓ Voli pobijediti u igri

Radost odrastanja

KNJIGA RADOSTI

Knjigu radosti možete upotrijebiti u trenucima kada se Vaše dijete osjeća tužno, frustrirano ili anksiozno, odnosno kada nadvladaju negativni osjećaji. U takvim trenutcima zajedno listajte Knjigu radosti, da se podsjetite na sve lijepе stvari i događaje, koji čine da se dijete dobro osjeća.

Uzrast: 4+

Broj djece: najmanje jedno dijete

Trajanje: 2 sata +

Materijal: tvrđi papir, tanji karton
mašne
fotografije članova porodice/prijatelja/ljubimaca/
omiljenih predmeta i mjestva
časopisi (o prirodi, umjetnosti i sl.)
ljepilo, makaze, bojice/ flomasteri

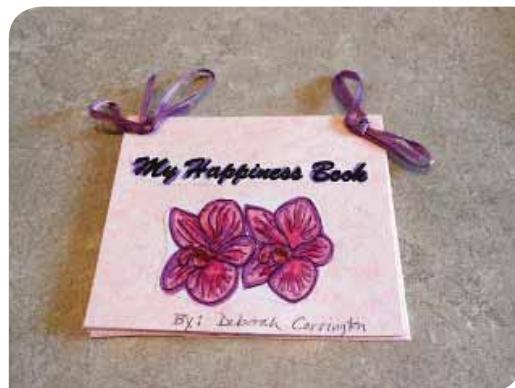
Cilj:

- Djeca prave svoju knjigu sa ilustracijama i rečenicama koje im se sviđaju i koje su njima lijepе i imaju značaja.

Postupak:

1. Djeci objasnите šta će raditi i za šta im Knjiga radosti može poslužiti. Tako da razumiju proces i pravilno odaberu ilustracije.
2. Djeca listaju časopise i biraju ilustracije koje su im lijepе i koje čine da se dobro osjećaju. Neka isijeku one koje žele koristiti u svojoj Knjizi radosti.
3. Možete razgovarati i o tome koje riječi ili rečenice čine da se dobro osjećaju (može se odnositi na njih ili može biti nešto neutralno, u zavisnosti od toga što djeca žele i koliko im je to važno).

4. Papir/ karton je potrebno isjeći da bude iste veličine, najbolje na veličinu pola A4 stranice. Broj listova zavisi od toga koliko sadržaja dijete ima i šta želi napraviti. Za početak možete imati 6 listova, a kasnije sadržaj možete dodavati ukoliko to dijete bude željelo. Na svakom listu napravite najmanje dvije rupice sa strane kako biste kasnije provukli mašnu i listove tako uvezali u knjigu.
5. Prvo dekoriraju naslovnu stranu svoje knjige. Neka tu bude naslov "Ime djeteta knjiga radosti" (Vi napišite naslov za djecu koja još ne znaju pisati).
6. Zatim djeca dekoriraju ostale stranice kako žele. Neka crtaju, pišu riječi i rečenice i lijepo fotografije i ilustracije koje čine da se osjećaju dobro.
7. Kada su sve stranice gotove, uvežete ih pomoću mašne. Knjiga radosti je gotova.

Ilustracija preuzeta sa www.arttherapydirectives.com

OKEAN MAŠTE

4 vrećice

Aktivnost koja je pred Vama može se realizirati sa djecom, individualno ili u grupi, u različitim kontekstima – od kućnog do grupnog okruženja. Veoma je korisna za rad sa djecom koja teže pokreću svoju kreativnu stranu do djece sa niskim samopoštovanjem i bojazni da će napraviti grešku dok nešto stvaraju. Razvija kreativnost, maštu i sanjarenje, dok istovremeno pokazuje osnovne korake pripovijedanja. Na ovaj način kod djece možete veoma uspješno graditi rječnik, te učiti pridjeve i opise. Može se koristiti i prilikom učenja novog jezika.

Uloga voditelja je veoma važna u ovoj aktivnosti. Osoba treba biti fleksibilna i oslanjati na odnos sa djetetom/com i njihovu kreativnost. Što se djeca manje uključuju, to priča više zavisi od voditelja. Ukoliko ponestane ideja, voditelj pomaže tako što će ponuditi nekoliko opcija između kojih djeca mogu odabratи. Treba biti otvoren/a prema idejama i pokušati svima omogućiti učešće bez insistiranja ukoliko to ne žele. Važno je stvoriti sigurno, otvoreno, uvažavajuće okruženje, u kojem se djeca neće plašiti podijeliti ono o čemu razmišljaju.

Uzrast: Prikladno za sve uzraste

Broj djece: Najmanje jedno dijete

Trajanje: 10–30 minuta

Materijal: 4 vrećice označene sa HEROJ, POZADINA, PROBLEM i RJEŠENJE

U svaku vrećicu stavite različite stvari (potrebno je imati u vidu nivo maštovitosti djece. Ako je maštovitost na visokom nivou, u vrećice možete staviti doslovno bilo šta. Za manju djecu i one manje maštovite, bolje je koristiti očiglednije stvari).

- *Heroj:* različite figurice životinja, ljudi ili drugih karaktera
- *Pozadina:* različiti materijali, tkanine, slike pejzaža i drugih krajolika i sl.
- *Problem:* figurice, različiti predmeti (autiči, odjeća, hrana)
- *Rješenje:* figurice, različiti predmeti (autiči, odjeća, hrana).

Cilj:

- Djeca mogu osmisliti jednostavnu priču
- Djeca posjeduju dobar rječnik, služe se pridjevima i opisima
- Djeca koriste metafore
- Djeca koriste maštu.

Postupak: Ako je više djece u grupi, iz svake vrećice drugo dijete izvlači predmet.

1. Dijete iz vrećice HEROJ uzima jedan predmet (ukoliko zatraži da uzme više od jednog predmeta, to je uredu, na kraju to je njihova priča i ne treba ograničavati kreativnost). Zatim djetu postavljamo pitanja o figurici (ako je više djece u grupi, i druga djeca mogu postavljati pitanja poput:

- Ko je to?
- Je li dječak ili djevojčica? Kako se zove?
- Šta možeš reći o njemu/njoj? Kako izgleda?
- Kakav/va je? Kakve ima osobine?
- Šta voli raditi? Šta ne voli raditi?

(Savjet: ako dijete otežano odgovara, možemo pomoći tako što ćemo postavljati pod pitanja. Naprimjer, uz pitanje "Kakav je?": Da li je druželjubiv/a? Voli li biti sa prijateljima? Da li je lijep/a ili aktivna? Misliš li da je sretan/na ili tužan/na?)

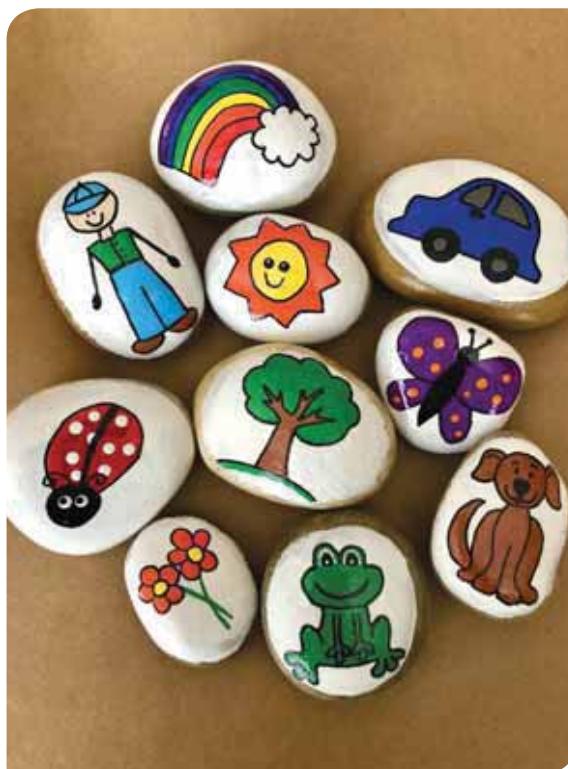
2. Zatim nastavljamo sa POZADINOM na isti način. Drugo dijete bira pozadinu, a postavljanjem pitanja o tom mjestu, ustvari stvaramo pozadinu, tj. ambijent i mjesto u koje postavljamo heroja i priču.

Radost odrastanja

3. Treći po redu je PROBLEM. Drugo dijete izvlači problem iz vrećice. Pitamo: Šta je to? Zašto je to problem? Šta će se desiti sa herojem? Kako se sada osjeća i sl.?
4. Posljednje je RJEŠENJE sa kojim se priča zatvara. Postavljamo pitanja kao i dosada: Kako će ovo riješiti problem? Kako se uključuje heroj? Šta radi? Kako se sada osjeća?
5. Mlađa djeca koja ne mogu pisati, kasnije mogu nacrtati crtež koji prikazuje priču ili dio priče. Starija djeca mogu napisati priču. Po želji mogu dodati i neki svoj dio. I starija djeca naravno mogu nacrtati crtež uz priču kao ilustraciju.

Varijacija ove aktivnosti bi bila da za sadržaj vrećice pripremite kamenčiće na koje ćete oslikati različite stvari. Ovako za svaku grupu djece možete napraviti odgovarajuće sadržaje vrećica, u zavisnosti od interesa, problematike, rječnika koji želite uvježbavati i sl.

FINA MOTORIKA

Vještine fine motorike podrazumijevaju korištenje manjih mišića ruku da bi se obavile svakodnevne aktivnosti poput rezanja makazama, držanja olovke, zakopčavanja dugmadi, manipuliranja kockicama i sl. Brzina i uspješnost obavljanja pojedinih aktivnosti zavisi od razvijenosti fine motorike. S druge strane, od razvijenosti fine motorike uveliko zavisi volja djeteta da se uključuje u različite aktivnosti, te nivo zadowoljstva dok ih obavlja.

Vještine fine motorike uključuju:

- Akademske vještine:
 - ✓ Baratanje olovkom (šaranje, bojenje, crtanje, pisanje)
 - ✓ Korištenje makazama (rezanje)
 - ✓ Sviranje klavira i gitare
- Igra:
 - ✓ Građenje (lego, slagalice, ceste i tračnice)
 - ✓ Oblačenje lutkica i igranje s njima
 - ✓ Korištenje tehnologije (manipulacija mišem ili ručnom konzolom)
- Briga o sebi:
 - ✓ Presvlačenje – vezanje pertli, zakopčavanje rajsferšlusom, dugmadi, kaišem
 - ✓ Jelo – korištenje pribora za jelo, otvaranje pakovane hrane
 - ✓ Higijena – pranje zuba, češljanje, WC.

Razvijena fina motorika veoma je važna za građenje pozitivne slike djeteta o sebi, samopouzdanja, te za želju da se uključi u različite aktivnosti i samo isproba obavljanje svakodnevnih aktivnosti. Time dijete stječe samostalnost i životne vještine, neophodne za zdrav porodični život, ali i odnos sa vršnjacima.

Najbolje vrijeme za ispitivanje fine motorike kod djeteta je od treće godine života. Možete primijeniti ovaj jednostavan test: Položite šaku djeteta na ravnu i čvrstu podlogu. Neka podiže svaki prst od podloge pojedinačno. Fina motorika je uspješno savladana ukoliko može podići svaki prst. U slučaju da fina motorika nije dobro razvijena, mnogo-brojne su aktivnosti uz pomoć kojih se ove vještine mogu poboljšati. Možete isprobati sve što uključuje precizne pokrete prstiju, te koordinaciju oko-ruka.

Slijede neke od mogućih aktivnosti za razvoj fine motorike:

Kako se mogu unaprijediti ove vještine?

- **Dominantna ruka:** Pokušajte odrediti koju ruku dijete koristi kao dominantnu, te potaknite korištenje tom rukom u aktivnostima koje traže preciznost.
- **Bilateralna integracija:** Prilikom aktivnosti koje uključuju manipulaciju predmetima, neka dijete koristi obje ruke. Dominanta ruka neka, naprimjer, postavlja kockice, a druga ruka neka pridržava ostale da ne padnu.
- **Snaga prstiju i ruku:** Prste možete osnažiti korištenjem štipaljki u toku igre.
- **Zadovoljstvo:** Važno je da dijete uživa sudjelujući u aktivnostima, pa se nemojte fokusirati samo na uspješnost krajnjeg rezultata nego na sam proces.

Snaga prstiju i ruku

Koje aktivnosti mogu poboljšati finu motoriku?

- **Nizanje:** Koristite različitu debljinu špage i različite veličine perlica.
- **Pincete i hvataljke:** Neka dijete hvataljkom ubacuje predmete u kutiju.
- **Plastelin:** Raditi samo sa prstima, ne cijelom rukom, u zraku, a ne na stolu.
- **Građenje** koje uključuje pritiskanje i povlačenje sa prstima (npr. Lego).
- **Spremanje sitnijih igračaka i figurica** u tegle i kutije sa poklopcem koji se odvrće.
- **Kreativnost:** Pravite stvari koristeći različite materijale kojima treba manipulirati (kartonske kutije, vuna, papir, šišarke, štapići, čepovi i sl.).

• Radost odrastanja

Građenje

Materijali za manipulaciju uzrast 3 do 6 godina

Široke drvene i vostane bojice

Kockice (prvo drvene, pa zatim krupnije poput Lego)

Tanji karton

Bojanke

Slagalice

Ljepilo za papir, makaze, plastelin

Perlice različitih veličina, špagice

Igracke za pjesak i vodu

Dječiji muzički instrumenti (zvečke, udaraljke, piano)

Napomena: Svaka razvojna faza uključuje
vještine svih prethodnih faza

4-5

- ✓ Siječe liniju bez prekida
- ✓ Precrtava kvadrat
- ✓ Piše svoje ime
- ✓ Precrtava slova
- ✓ Ustanovljena je dominantna ruka
- ✓ Samostalno se presvlači

3-4

- ✓ Gradi kikulu od 7 kockica
- ✓ Precrtava krug
- ✓ Manipulira plastelinom (kuglice, zmije, kolacići)
- ✓ Koristi nedominantu ruku prilikom baratanja predmetima
- ✓ Siječe makazama

5-6

- ✓ Izrezuje jednostavne oblike
- ✓ Precrtava trougao
- ✓ Boji unutar linija
- ✓ Drži olovku sa tri prsta
- ✓ Pravilno lijepi
- ✓ Može načrati jednostavan crtež

Finalna motorika

NAPRAVITE SAMI PLASTELIN

Plastelin je jedna od najdražih i najjednostavnijih igračaka svakog djeteta. Brojne su koristi oblikovanja sa plastelinom:

- Razvoj *fine motorike* odnosno mišića prstiju i koordinacije prstiju.
- Razvoj *rječnika* kroz imenovanje onoga što prave, te načina na koji obliku plastelin (rolanje, gnječenje, utiskivanje).
- Ispoljavanje *kreativnosti* dok od smjese pokušavaju napraviti različite oblike.
- Prvi *matematički koncepti* i razvoj *pismenosti* kroz mjerjenje pri slijedenju recepta za pravljenje plastelina, brojanje prilikom postavljanja dekoracije na gotov oblik, oblikovanje "zmije" te pravljenje slova itd.
- Razvoj *koncentracije* dok dijete duži vremenski period sjedi i nastoji napraviti ono što je zamislilo, usavršavajući vremenom detalje i unoseći promjene.
- *Terapeutске koristi* se ogledaju u opuštajućoj aktivnosti koja smiruje dijete i izvanredan je način da se napravi prelaz iz užurbanog dana u vrijeme za odmor.

Plastelin možete i sami napraviti od nekoliko sastojaka koje sigurno imate u kući.

Sastojci: 3 čaše brašna
1 čaša soli
1 čaša mlake vode
1 kašika ulja
Boje za hranu po želji

Postupak:

Sjedinite brašno, sol, vodu i ulje u velikoj posudi i dobro umijesite. Mijesite nekoliko minuta, dok smjesa ne postane mekana. Podijelite na nekoliko dijelova ukoliko želite dodati boje. U svakom dijelu napravite udubljenje i dodajte malo boje, tako da je svaki dio druge boje. Svaki dio dobro umijesite, dok se boja ne rasporedi ravnomjerno.

(video <https://www.youtube.com/watch?v=8DWaAUpr-CQ>)
Sada možete praviti životinje, oblike, dvorce, otiske različitih predmeta i sl. Vrijeme je za igru!

Za vježbu fine motorike neka dijete rukama oblikuje plastelin. Za oblikovanje može koristiti i kalupe za kekse, plastične noževe, čačkalice i sl. Za dekoriranje gotovih oblika može koristiti dugmad, perlice, školjkice sjajno tečno ljepilo i sl. Kako smjesa ne sadrži nejestive sastojke, ne brinite ako dijete slučajno plastelin stavi u usta.

PUT DO SPREMNOSTI ZA ŠKOLU

Uz podršku roditelja i odgajatelja djeca od rođenja usvajaju vještine, stavove i znanje neophodne za život. Svakodne situacije su prilika da dijete u sigurnom okruženju isproba i uvježba svoje nove snage.

KAKO IZGLEDA DIJETE SPREMNO ZA ŠKOLU?

Odnosi su temelj

Djeca znaju da će njihove potrebe biti zadovoljene ukoliko imaju zdrav odnos sa barem jednom odraslim osobom. To može biti roditelj, neko od rodbine ili odgajatelj.

Sigurno i smjelo

Svakodnevna iskustva oblikuju rano učenje

To je prilika da se uče vještine potrebne za život. Količina i kvalitet komunikacije kojem je dijete izloženo do pete godine pokazatelj je kasnijeg akademskog uspjeha.

Znatiželjno i komunikativno

Emocije

Sposobnost da uvažava različitosti, suošće sa drugima, prepoznaće i regulira svoje emocije, te ih komunicira izražavajući svoje potrebe i želje.

Empatično, otporno, samoregulativno

Važnost igre

Kroz igru se uče vještine, koncepti, jezik, komunikacija i koncentracija. To je prirodno usvajanje pravila grupne dinamike, naizmjeničnog djelovanja, te rješavanja problema.

Uporno, kreativno, saradljivo, rješava probleme

Komplementarnost roditeljskog doma i predškolskog odgoja i obrazovanja dovodi do razvoja svih potrebnih vještina.

Inkluzivna tranzicija

Odgjorno-obrazovna tranzicija je kada djeca iz predškolske ustanove prelaze u školu. Ukoliko njihove potrebe, interesovanja i prethodni razvojni proces nisu uzeti u obzir, to može biti veoma težak period za djecu, njihove porodice i nastavnike.

Dileme sa kojima se roditelji suočavaju pri polasku djeteta u školu?

Brinem se da se neće družiti sa drugom djecom i da neće imati prijatelje.

Kako će se snaći na odmorima.

Da li ću biti uključen/a u život škole?

Kako će se naviknuti na raspored. Gde i kada treba biti? Šta ako zakasni?

Postoji li tim za podršku djeti?

Puno je predmeta. Šta ako budu prezahitljeni?

Moje djetete nije naviklo cijeli dan biti odvojeno od mene.

Postaju li se u školi jezička manjina?

Da li je prostor prilagođen djeci sa invaliditetom?

Niko u školi ne poznaje moje djetete.

Možda neće znati kako se ponosati na času.

Mogući učiteljima posjeti vrtiću da bi se upoznali sa potrebama djece sa učenicima, nastavnicima i okruženjem.

Omogućiti djeci da prije početka nastave posjeti školu da bi se upoznali sa učenicima, nastavnicima i okruženjem.

Uključiti roditelje/ staratele u izradu tranzicijskog plana i aktivnosti.

Prilagoditi prijemne procedure djeći s teškoćama u razvoju.

Kako tranziciju učiniti inkluzivnijom?

Šta mogu učiniti roditelji/ staratelji?

Informirati se o tome što možete očekivati u procesu tranzicije i šta vrtić i škola mogu uraditi da djetetu olakšaju prelazni period.

Uključiti se u sistem razmjene informacija između odgajateljia, učitelja i stručnjaka koji rade sa djetetom, jer vi najbolje poznajete svoje djele.

Osigurati da individualni razvojni planovi za djecu буду zabilježeni u vrtiću i dostavljeni školi.

Šta može učiniti vrtić/ škola?

Predškolske ustanove i osnovne škole trebaju komunicirati u cilju podrške djeci prije, u toku i poslije tranzicije.

Osigurati osobe odgovorne za upravljanje procesom.

Omogućiti djeci da prije početka nastave posjeti školu da bi se upoznali sa učenicima, nastavnicima i okruženjem.

Omogućiti učiteljima posjeti vrtiću da bi se upoznali sa potrebama djece i podrškom koju dobijaju u vrtiću i kod kuće.

Uključiti roditelje/ staratele u izradu tranzicijskog plana i aktivnosti.

Prilagoditi prijemne procedure djeći s teškoćama u razvoju.

Bibliografija:

- Berk, L. (2015). **Dječja razvojna psihologija**. Zagreb.
EmergingEdTech
Kid sense child development
- Pinjatela, R. (2012). **Samoregulacija u ranom djetinjstvu**
- Saarni C. **Emotional Development in Childhood**. In: Tremblay RE, Boivin M, Peters RDeV, eds. Lewis M, topic ed. *Encyclopedia on Early Childhood Development* [online]. <http://www.child-encyclopedia.com/emotions/according-experts/emotional-development-childhood>. Published September 2011. Accessed January 31, 2020.
- Understood.org
Zerotothree.org

Fotografije:

- Photo by Gabby Orcutt on Unsplash za naslovnicu
- Fotografije djece u okviru programa Udruženja "DUGA"
pixabay.com
unsplash.com

Ovaj priručnik je namijenjen za opće informisanje i obrazovanje o temama aktuelnim za roditelje djece predškolskog uzrasta, te ne iznosi medicinske ili pravne savjete. U slučaju dileme o nekoj od spomenutih oblasti razvoja Vašeg djeteta, obratite se porodičnom ljekaru ili specijalisti iz struke.

Ovaj priručnik je nastao u okviru projekta

"Podrška razvoju inkluzivnosti u predškolskom odgoju i obrazovanju"

koji je finansijski podržalo Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

Kantona Sarajevo